[א]אלא במים קל הוא שהקילו חכמים במים ואמאי הא איכא בקיעת דגים אלא ש"מ בקיעת דגים לא שמה בקיעה: ספינות קשורות כו': פשיטא אמר רבא לא נצרכה אלא להתיר ביצית שביניהן א"ל רב ספרא [א]משה שפיר קאמרת מטלטלין מזו לזו תנן אלא אמר רב ספרא לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו וכדתניא [ב]ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונקשרו בין שוגגין ובין מזידין בין אנוסין בין מוטעין חזרו להיתרן הראשון [ג]וכן מחצלות הפרוסות (לר"ה) מערבין ומטלטלין מזו לזו נגללו נאסרו חזרו ונפרשו בין שוגגין בין מזידין בין אנוסין ובין מוטעין חזרו להיתרן הראשון [ג ד]שכל מחיצה שנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה איני והאמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר אמר שמואל ואפילו קשורות בחוט הסרבל היכי דמי אי דיכול להעמידן פשיטא אי דאין יכול להעמידן אמאי לעולם דיכול להעמידן ושמואל לאפוקי מדנפשי' קאתי דתנן [ה ד]קשרה בדבר המעמידה מביא לה טומאה בדבר שאין מעמידה אין מביא לה טומאה ואמר שמואל והוא שקשורה בשלשלת של ברזל לענין טומאה הוא דכתיב [ו]בחלל [ה]חרב הרי הוא כחלל אין אבל לענין שבת כיון דיכול להעמידה [ו](היכר בעלמא הוא) אפילו בחוט הסרבל:

מתני'

רש"י

אלא במים. כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן הים דתנן בעירובין (דף פז:) דעושה מחיצה תלויה סביב וממלא וכן בור שבין שתי חצרות וחלקו במחיצה תלויה מלמעלה ממלא זה מכאן וזה מכאן ואף על פי שלא עירבו (שם דף פו.): **הא איכא בקיעת דגים.** גבי גזוזטרא. כך נראה שיטה זו בעיני. ועל מה שפירשו רבותי תמהתי [שהם פירשו] דהאי מידי איריא התם משום דהוה ליה מחילה שהגדיים בוקעים בה רב יוסף קא מהדר ליה לאביי הכי מידי איריא הך דעמוד להכא התם משום דהוי מחילה שהגדיים בוקעין בה וצריכה לגוד אחית הלכך אמרינן בה גוד אחית אבל גבי ספינה דליכא בקיעת גדיים לא אמרינן גוד אחית ותמהתי אם אמרו רבותי כן דלאי אפשר לאומרו דהא בפ"ק דעירובין בתרי דוכתי (דף יד: ודף טו.) אמרינן בקיעת גדיים לעכובי גוד אחית דלא לימריה במחילה תלויה והכא היכי אמרינן דמהני גבי גוד אחית ועוד מאי דוחקיה דרב יוסף לשנויי הכי נימא ליה הא מני רבי יוסי ברבי יהודה היא ואביי גופיה מאי מותיב ליה ואת לא תסברא הא ודאי רבי יוסי ברבי יהודה היא דהא חזינן דחכמים פוטרים גבי טרסקל אלא ע"כ האי מידי איריא מסקנא דמילתיה דאביי היא ולמימר דרבנן קאמרי לה דלא דמיא לטרסקל אלא לספינה: **פשיטא.** דמטלטלין: **לא נצרכא.** מטלטלין דמתני' אלא לטלטל מזו לזו דרך בילית קטנה שבין שתי הגדולות ואע"פ שאינה קשורה ניתרת ע"י קשירת שתים המילונות ולא חיישינן דילמא מישתקלא מבינייהו וקא מטלטל דרך אויר כרמלית: **בילית.** היינו ביליאתא דלעיל(ו): **משה.** כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו: **שפיר קאמרת.** בתמיה: **מזו לזו תנן.** משמע שאין אחרת מפסקת ליכנס בה המטלטל הזה: **לערב.** הא אשמועינן במתניתין דאפילו שתי הספינות לשני בני אדם שצריכין לערב מערבין ומטלטלין: **נפסקו.** בטל העירוב מפני שנפרדות: **שוגגין.** שגגת שבת או שגגת מלאכות: **מוטעין.** מתעסקין בדבר אחר לקושרו ונקשר זה: **מחצלות הפרוסות.** ועשו מחיצות הרבה ושכנו יחידים בכאן זה בזו וזה בזו: **לא שנו.** דשמה מחיצה: **אלא לזרוק.** לחייב הזורק מתוכה לרה"ר או להפך: **אבל לטלטל.** להיות מותר לטלטל בתוכה אסור מדבריהם: **אמזיד איתמר.** ומשום קנסא ודקתני מתני' חזרו להיתרן הראשון אשוגגין ואנוסין ואמוטעין קאי וכי קתני מזידין אשמה מחיצה קאי ולזרוק כרב נחמן: **בחוט הסרבל.** שקושרין בו את בית הצואר שקורין מונטי"ל: **להעמידן.** שלא יתפרדו: **לאפוקי מדנפשיה.** ממילתא דאמר בעלמא דבעינן שלשלאות של ברזל ואשמועינן הכא דלא בעינן כי התם: **קשרה.** לספינה: **בדבר המעמידה מביא לה טומאה.** אם היה ראשו אחד קשור באהל המת מביא טומאה לכלים שבספינה ולספינה עצמה כגון ספינת הירדן שמקבלת טומאה כדאמרינן (לעיל דף פג:): **ואמר שמואל והוא שקשרה בשלשלת של ברזל.** האי קשרה בדבר המעמידה שלשלת של ברזל הוא כדמפרש טעמא ואזיל כלומר קשרה בדבר שרגילין להעמידה בו דהיינו שלשלת מביא טומאה שמטמאה את הספינה (ז)להיות אב הטומאה: **בדבר שאינו מעמידה.** כלומר שאינו רגיל להעמיד בה כגון מידי דלאו מתכות אין מביא לה טומאה דאילו ספינה לא מיטמאה מחמת אותו כלי להיות אב הטומאה אלא ראשון לטומאה ואינה מטמאה כלים שבתוכה. ואשמעינן שמואל הכא דהאי קשורות דמתניתין אף על גב דדבר המעמידה בעינן כל שהוא מעמידה לענין שבת כשר ולא דמי למעמידה דהתם:

מתני'

תוספות

פשיטא אמר רבא לא נצרכא כו'. השתא ס"ד דמיירי ששתי הספינות של אדם אחד ולהכי פריך פשיטא וכשאין קשורות אין מטלטלין דגזירה שמא יפול החפץ אל המים ומטלטל מרה"י לכרמלית ואתי לאתויי אע"ג דלעיל גבי ב' בתים (דף נ.) לא גזרינן דילמא אתי לאתויי הכא בספינות דלא קביעי איכא למיגזר טפי דילמא נפיל ומסיק לא נצרכא אלא לערב ולטלטל וקמ"ל דעירוב מהני בספינות אע"פ שאין קבועות שם דס"ד כיון שאין עתידות להיות שם לא יהנה עירוב קמ"ל דמהני ועוד מפרש ר"י דמעיקרא נמי הוה איירי בספינות של שני בני אדם וע"י עירוב קאמר דמטלטלין מזו לזו ואפ"ה פריך פשיטא דמהני עירוב ולהכי כשאין קשורות אין מטלטלין דלא מהני התם עירוב ומסיק לא נצרכא אלא לערב ולטלטל ואפילו נפסקו כיון דחזרו ונתקשרו וכדתניא כו': **נפסקו** נאסרו. ולא דמי לעירב דרך הפתח ונסתם דאמר רב הונא ורב יהודה בספ"ק דעירובין (דף יז.) דשבת הואיל והותרה הותרה דהכא כיון דנפסקו הוי כאילו הוי רה"ר ביניהם ואם עירבו ג' בתים (ביניהם) ונפל האמצעי ונעשה רה"ר פשיטא דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה: **כי** איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר. והא דקתני חזרו להיתרן הראשון אף במזיד לא לגמרי חזרו להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רה"י לאורייתא ומיהו אספינות לא א"ש דבלא חזרו ונתקשרו הוי רה"י דאורייתא ור"ת מפרש דחזרו להיתרן הראשון אפילו אמזידין ור"נ דאמר דבמזיד לא הוי מחיצה אלא לזרוק ולא לטלטל היינו שע"י המחיצה נעשה רה"י אבל ספינות דבלאו הכי הוו רה"י כי קשרו אפילו מזיד שרי לטלטל ומחצלות הפרוסות ברה"י איירי שיש מחצלות מפסיקות בין שתי חצרות נתגלגלו נאסרו שהרי הן כחצר אחת והם עירבו שנים חזרו ונפרשו חזרו להיתירן הראשון ומטלטלי אלו לכאן ואלו לכאן והא דקאמר שכל מחיצה הנעשה בשבת שמה מחיצה טעמא קא יהיב למילתיה דאפילו היכא דע"י המחיצה נעשה רה"י הויא מחיצה או לזרוק או לטלטל כ"ש מחיצה זו שאינה עשויה אלא להתיר עירוב כבתחלה דהויא מחיצה ומסיפא דקתני שכל מחיצה הנעשית בשבת כו' פריך לר"נ והיא דכל גגות (עירובין דף צג:) כותל שבין שתי חצרות שנפל וליכא דשרי התם לטלטל עד עיקר מחיצה לא דמי להכא דהתם איירי שלא היה אלא בית אחד בחצר זה ואחד בחצר זה אבל הכא כשיש רבים כאן וכאן אמרינן נתגלגלו נאסרו וצ"ע בשמעתא דדיורין (א) הבאין בשבת (עירובין שם) דאמר שבת הואיל והותרה הותרה:

קשרה בדבר המעמידה מביא לה טומאה. פי' בקונטרס כגון שראשו אחד באהל המת ולא יתכן חדא דמאי קאמר לאפוקי מדשמואל מה שייכא הא לדשמואל דהתם הוא משום חרב הרי הוא כחלל ולא משום קשירה ועוד אמאי קתני קשרה אפילו השלשלת מונחת על הספינה בלא קשירה טמאה ועוד דלישמעינן בהדיא דחרב הרי הוא כחלל ולשון הבאת טומאה נמי לא שייך בכה"ג ונראה לרבינו שמואל דלא גרסינן מביא לה את הטומאה אלא מביאה את הטומאה ומשנה היא בפ"ח דאהלות (משנה ה) ורישא דהך בבא קתני אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והעוף הפורח וטלית המנפנפת וספינה שהיא שטה על פני המים פירוש שאם יש מתחתיה מת מצד אחד וטהרה מצד אחר אינה מביאה טומאה מצד זה לצד אחר דלא חשיבי אהל כיון שמנענעים תמיד וקתני דאם קשרה בדבר המעמידה מביאה את הטומאה ומפרש שמואל והוא שקשרה בשלשלאות של ברזל ולאו דוקא נקט של ברזל אלא כלומר שקשורה בחוזק עד שאינה מתנענעת וזזה ממקומה וכן דרך כשרוצה להזכיר דבר חזק מזכיר ברזל כמו אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת (סוטה דף לח:) וכמו נכסי צאן ברזל (ב"ק דף פט.) לפי שהן באחריותו וקשים כברזל ול"ג לענין טומאה הוא דכתיב בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל ושיבוש הוא אלא משום דנקט שלשלאות של ברזל טעו לומר דטעמא משום דחרב הרי הוא כחלל אלא גרסינן ה"מ לענין טומאה דבעינן אהל שיהא נח לגמרי אבל גבי שבת שהטעם הוא משום רשות אחת בחוט הסרבל סגי:

סיפא

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה יג:
לז ב מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה כה סמג עשין א:
לח ג ד מיי' פט"ו מהל' שבת הל' כב טוש"ע א"ח סי' שנב סעיף ג:
לט ה מיי' פי"ג מהל' טומאת מת הלכה ו:

תורה אור השלם

ו וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים: במדבר יט טז

מוסף רש"י

משה. ביקרא דמשה קא משתבע (ביצה לח.) לו: גדול הדור (סוכה לט.) לו: תלמיד חכם (חולין צג.). **אלא לזרוק.** לאומרה (עירובין כ.), שהזורק מרה"ר לתוכה חייב, דאורייתא ודאי מחילה היא. **אבל לטלטל אסור.** דרבנן גזור עליה (עירובין כ.). **אמזיד אתמר.** וקנסא קנסיה אבל שוגג מותר, והא דנעשית מחילה כל שכן דמותר (שם). **חרב הרי הוא כחלל.** הקיש חרב לחלל, מתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות הטומאה כמת עצמו, ושנגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו, גזירת הכתוב הוא במתכת אבל טומאת מת ולא אבל שאר טומאות (פסחים יד: וע"ש עט.). טומאות של מת הראויות לטמא כלי, כגון מת והנוגע בו, דהוי מיהא אב הטומאה, אם נגע בהם מתכות נעשה כיוצא בו, ואם נגע במת הרי אבי אבות הטומאה, ואם בטמא מת נגע הוי אב (חולין ג.).

רב נסים גאון

לא נצרכה אלא להתיר ביצית שביניהם. ביצית היא דוגית, כדגרסינן בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עג.) אמר רבא ביצית ודוגית חדא מילתא היא. ר' נתן דבבלאה הוה קרי ליה ביצית כדאמרי אינשי ביציאתא דמישאן, פומבקום דבר ארעא דישראל הוה קרי ליה דוגית, כדכתיב (עמוס ד) ואחריתכן בסירות דוגה. מתרגמינן ובנתכן בדוגית ציידין.

מסורת הש"ס

א) [גיטין לח: סוכה לט. חולין לג.], ב) עירובין כ. כה., ג) אהלות פ"ח מ"ה [ע"ש], ד) פסחים יד: יט: עט. נזיר נג: חולין ג.), ה) רש"ל מ"ז, ו) [ע"ש]. ז) להיות אב הטומאה והספינה את הכלים שבתוכה דחרב ה"ה כחלל והוי אבי אבות הטומאה כצ"ל ס"א רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כי איתמר וכו' וצ"ע בשמעתא דדיורין. נ"ב בפ"ק דעירובין דף יז ע"א:

לעזי רש"י

מונטי"ל [מנטי"ל]. גלימה.

רבינו חננאל

וכיון דרב אשי מסייע ליה [לאביי ואביי ורבו] [לרבן] נחמן, ש"מ שאפילו אין בספינה בפחות משלשה ארבעה]. מותר לטלטל בכל הביצית. ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו כו'. אמרינן [עלה] פשיטא. ואוקמא רב ספרא לא נצרכה אלא לערב לטלטל מזו לזו. ודוקא קשורות אבל מוקפות לא, ותניא נמי הכי. וסלקא דכל מחיצה שנעשית בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה. היכא דאיתעבידא מחיצה בשבת, מותר לזרוק אליה ואסור לטלטל שם. [אבל היכא דאתעבידא מחיצה בשוגג מותר לזרוק ולטלטל שם]. ומפורש בעושין פסין לעניין; יבשו מים בשבת ובאו מים בשבת. וספינה קשורה בחברתה לא שרי לטלטולי מינייהו עד דמיקטרן בדבר שיכול להעמידה, ואפילו בחוט הסרבל דיכול להעמידה הרי הוא מתירה. אבל לענין טומאה, פי' שמואל אם הן ספינות קשורות בשלשלת של ברזל ממש שהיא כחרב, ונגע בשלשלת זו מת, מביאה הטומאה בספינה האחרת, שכיון שנגע בה המת נעשת כמת עצמו, דקיי"ל חרב הרי הוא כחלל. פי' הא דתנן במסכת אהלות (פ"ח מ"ה) קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמיד, כבש את האבן ע"ג הטלית מביאה את הטומאה. פירש שמואל זה השנוי במשנה זו בדבר שהוא יכול להעמידה, שלשלת של ברזל הוא ממש, והוא כגון שיש מת בספינה אחת וראש השלשלת נוגעת במת וזו השלשלת קשורה בספינה אחרת, נמצאו שתי הספינות קשורות זו עם זו בשלשלת. שלשלת זו הנוגעת במת נעשית כמת עצמו, דקיי"ל חרב הרי הוא כחלל לפיכך מביאה את הטומאה בספינה האחרת.

א) עי' בח"ו הלכות ע"ש את פי' שהביא לשון ר"ח והניחו.